

ผลการปฏิบัติสหกิจศึกษาและการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงานนานาชาติของนักศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่นจากความคิดเห็นของสถานประกอบการในต่างประเทศ

Performance Results of International Cooperative and Work Integrated Education (CWIE)
of Khon Kaen University Students from Opinions of Foreign Business Establishments

ภรณ์ทิพย์ เจริญราษฎร์¹, จีระศักดิ์ เกษจันทร์²

Ponnthip Charoenrat¹, Jeerasak Gedchant²

(Received: 2023-11-27; Revised: 2023-12-15; Accepted: 2023-12-26)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลการปฏิบัติสหกิจศึกษาและการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงานนานาชาติของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่นจากความคิดเห็นของสถานประกอบการในต่างประเทศ และเพื่อประเมินทักษะของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่นที่ผ่านการปฏิบัติสหกิจศึกษาและการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงานนานาชาติ กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย คือ สถานประกอบการ ณ ต่างประเทศ ที่รับนักศึกษาเข้าปฏิบัติสหกิจศึกษาและการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงาน มหาวิทยาลัยขอนแก่น ประจำปี การศึกษา 2565 จำนวน 24 แห่ง ได้มาโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลกับเจ้าของกิจการ ผู้อำนวยการ และผู้จัดการ ของสถานประกอบการ ณ ต่างประเทศ เครื่องมือทางสถิติที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถาม จำนวน 18 ข้อ เป็นแบบเชิงปริมาณ สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่า 1) ผลการปฏิบัติสหกิจศึกษาและการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงานนานาชาติ ทั้ง 4 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก 2) ผลการประเมินทักษะของนักศึกษาที่ผ่านการปฏิบัติสหกิจศึกษาและการศึกษา

¹นักวิชาการศึกษาชำนาญการ สำนักบริหารและพัฒนาวิชาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

¹Educator, Professional Level, Bureau of Academic Administration and Development, Khon Kaen University

²นักวิชาการศึกษา สำนักบริหารและพัฒนาวิชาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

²Educator, Bureau of Academic Administration and Development, Khon Kaen University

Corresponding author, E-mail: pronso@kku.ac.th

เชิงบูรณาการกับการทำงานนานาชาติ ทั้ง 8 ทักษะ โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก ประโยชน์ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ ทำให้ทราบผลการปฏิบัติสหกิจศึกษาและการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงานนานาชาติ และทักษะของนักศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่นตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานประกอบการในต่างประเทศเพื่อนำผลการศึกษาที่ได้ไปพัฒนานักศึกษาให้มีคุณลักษณะและทักษะตามความต้องการของสถานประกอบการได้อย่างแท้จริง ดังนั้น จึงเสนอแนะให้มหาวิทยาลัยขอนแก่นสร้างความร่วมมือกับสถานประกอบการเพื่อร่วมกันในการพัฒนาทักษะ นักศึกษาสหกิจศึกษาและการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงานนานาชาติ ให้เกิดการร่วมมือดำเนินการด้วยกัน อย่างแท้จริงทั้งในการร่วมกันวางแผนจัดทำโครงการ สหกิจศึกษาและการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงาน นานาชาติ ตลอดจนการดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนานักศึกษาทั้งในทางทฤษฎีและภาคปฏิบัติ พร้อมทั้งให้มีการ ดำเนินการที่ต่อเนื่องและเป็นรูปธรรมชัดเจน

คำสำคัญ: การปฏิบัติสหกิจศึกษาและการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงานนานาชาติ สถานประกอบการ ในต่างประเทศ นักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น

Abstract

This research project aims to evaluate performance results of International Cooperative and Work-Integrated Education Performance (CWIE) of Khon Kaen University students based on the opinions of foreign business establishments and investigate skills assessment of International Cooperative and Work-Integrated Education Performance (CWIE) of Khon Kaen University students from the perspectives of foreign business establishments. The target population was foreign business establishments that have accepted students to practice International CWIE in the final semester of 2022, accounting for 24 establishments. The survey data is obtained by collecting from owners, directors, and managers of foreign business establishments. The tool used in the study was a questionnaire that consisted of 18 questions as a quantitative method. The statistics used were frequency, percentage, mean, and standard deviation values. Summary of the research findings are: 1) Evaluation of International CWIE of students in four perspectives – The overall average score was good; 2) Evaluation of eight skills assessment of International CWIE of students – An overall average score was good. The benefits from this research are identified performance results of International CWIE of students and known skills assessment of International CWIE of students from the perspectives of foreign business establishments in an attempt to utilize the results of this student to develop students to have characteristics and skills that meet the needs

of the workplace. Therefore, it is recommended that Khon Kaen University should effectively collaborate with enterprises to develop international CWIE student skills and to achieve cooperation in a joint arrangement of the international CWIE project as well as the implementation of student development activities both theory and practice, along with continuous and concrete actions.

Keywords: International Cooperative and Work Integrated Education, Foreign Business Establishment, Khon Kaen University Student

บทนำ

ด้วยสำนักบริหารและพัฒนาวิชาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้ดำเนินการจัดการสหกิจศึกษา และการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงานของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น (Cooperative and Work Integrated Education: CWIE) ซึ่งเป็นหลักสูตรการเรียนการสอนในลักษณะร่วมผลิระหว่างสถาบันอุดมศึกษา และสถานประกอบการ เพื่อให้บัณฑิตพร้อมสู่โลกแห่งการทำงานจริงได้ทันที มีสมรรถนะตรงกับความต้องการของ ตลาดงาน สามารถพัฒนาอาชีพในปัจจุบันและเตรียมพร้อมรองรับตำแหน่งงานในอนาคต CWIE จึงเป็นหนึ่งใน กลไกการจัดการเรียนการสอนที่สถาบันอุดมศึกษาและสถานประกอบการดำเนินการร่วมกันอย่างเป็นระบบ โดยให้ ผู้เรียนได้เรียนรู้ในสถาบันอุดมศึกษาควบคู่กับการปฏิบัติงานจริงในสถานประกอบการ (Work-based Learning) ในทุกรูปแบบที่ทำให้ผู้เรียนมีสมรรถนะต่าง ๆ อันได้แก่ ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) ทศนคติ (Attitudes) และค่านิยม (Values) และคุณลักษณะตรงกับความต้องการของตลาดงานและพร้อมสู่โลกแห่งการทำงานจริง โดย CWIE เป็นคำที่ครอบคลุมถึงสหกิจศึกษาและการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงาน ในรูปแบบต่าง ๆ อาทิเช่น Placement or Practicum, Post-course Internship เป็นต้น (สำนักบริหารและพัฒนาวิชาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2560)

รวมทั้งเป็นการพัฒนานักศึกษา CWIE มหาวิทยาลัยขอนแก่นให้เกิดการร่วมมือดำเนินการด้วยกันอย่าง แท้จริงทั้งในการร่วมกันวางแผนจัดทำโครงการสหกิจศึกษาและการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงานนานาชาติ และการดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนานักศึกษาทั้งในทางทฤษฎีและ ภาคปฏิบัติ พร้อมทั้งให้มีการดำเนินการ ที่ต่อเนื่องและเป็นรูปธรรมชัดเจน และที่สำคัญการจัดการเรียนการสอนและการสร้างเสริมประสบการณ์ในการ ทำงานให้กับนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่นเพื่อให้สามารถพัฒนานักศึกษาให้มีคุณลักษณะที่สอดคล้องกับ ความต้องการของสถานประกอบการได้อย่างแท้จริง ตลอดจนศึกษารูปแบบของการจัดหลักสูตร สหกิจศึกษา และการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงานนานาชาติ ของมหาวิทยาลัยขอนแก่น ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่ายังไม่ค่อยมี การศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบของ สหกิจศึกษาและการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงาน นานาชาติ ในมหาวิทยาลัย

ต่าง ๆ ในประเทศไทย เนื่องจากเป็นนโยบายใหม่ของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) และโครงการสหกิจศึกษาและการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงาน นานาชาติ เป็นโครงการใหม่ที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานในยุคดิจิทัล (สมาคมสหกิจศึกษาไทย, 2564; มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2565)

นอกจากนี้ประเทศไทยยังประสบปัญหาวิกฤติเรื่องคุณภาพอุดมศึกษาเนื่องจาก สถาบันอุดมศึกษาไทยผลิตบัณฑิตไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต บัณฑิตขาดความรู้และทักษะของอาชีพที่เชื่อมโยงกับการประกอบอาชีพ บัณฑิตมีความรู้และทักษะรวมทั้งคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานค่อนข้างต่ำ ไม่ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน ทั้งที่ภารกิจด้านการผลิตบัณฑิตเป็นภารกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งที่ต้องมีการพัฒนาคุณภาพของบัณฑิตให้เป็นไปตามมาตรฐานวิชาการ มาตรฐานวิชาชีพ และตามความต้องการของตลาดแรงงาน (อินทรา มีอินทร์เกิด, 2562) จากประเด็นนี้จึงทำให้สมาคมสหกิจศึกษาไทย (2564) ได้จัดทำโครงการสหกิจศึกษาและการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงาน (CWIE) นานาชาติเพื่อผสมผสานการเรียนรู้กับการทำงานเพื่อให้นักศึกษามีความพร้อมในปฏิบัติงานซึ่งถือเป็นพันธกิจสัมพันธ์ (Engagement) ระหว่างสถาบันอุดมศึกษากับสถานประกอบการ โดยมีวัตถุประสงค์ของการจัดทำโครงการ CWIE นานาชาติ (สมาคมสหกิจศึกษาไทย, 2564) ดังนี้ 1) เพื่อทำให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้และเสริมสร้างประสบการณ์วิชาการและวิชาชีพจากการไปปฏิบัติงานจริงในสถานประกอบการในต่างประเทศ 2) เพื่อทำให้นักศึกษามีทักษะที่พร้อมปฏิบัติงาน (Employability) และมีทักษะ (Skills) ที่ตรงตามความต้องการของสถานประกอบการและตลาดแรงงาน

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นจึงทำให้ผู้วิจัยต้องการที่จะศึกษาประเด็นที่สอดคล้องกับกระบวนการหลักที่หน่วยสหกิจศึกษารับผิดชอบโดยจะศึกษาเรื่อง “การปฏิบัติสหกิจศึกษาและการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงาน นานาชาติของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่นกับการพัฒนาทักษะของนักศึกษาให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน” เพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการกระบวนการจัดสหกิจศึกษาและการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงานของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่นให้สอดคล้องกับตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานในปัจจุบัน และสามารถผลิตบัณฑิตที่มีคุณลักษณะตรงตามประเภทของตลาดแรงงานในสาขานั้นๆ ให้ได้ในอนาคต ตลอดจนส่งเสริมและพัฒนานักศึกษาให้มีความเชี่ยวชาญในวิชาชีพเฉพาะ และเป็นที่ต้องการของสถานประกอบการอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อประเมินผลการปฏิบัติสหกิจศึกษาและการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงานนานาชาติของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่นจากความคิดเห็นของสถานประกอบการในต่างประเทศ

2.2 เพื่อประเมินทักษะของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่นที่ผ่านการปฏิบัติสหกิจศึกษาและการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงานนานาชาติ

วิธีการวิจัย

1. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey analysis) โดยการเก็บข้อมูลที่ทำการศึกษาจากข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ของสถานประกอบการ ณ ต่างประเทศ ที่รับนักศึกษาเข้าปฏิบัติสหกิจศึกษาและการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงาน มหาวิทยาลัยขอนแก่น ประจำปีการศึกษา 2565 จำนวน 24 แห่ง ได้มาโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลกับเจ้าของกิจการ ผู้อำนวยการ และผู้จัดการของสถานประกอบการ ณ ต่างประเทศ โดยสามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้ ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ประกอบการที่มีผลต่อการปฏิบัติสหกิจศึกษาและการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงานนานาชาติ (CWIE) ของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น ภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2565 มีจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 24 ตัวอย่าง โดยผู้ประกอบการส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 14 คน รองลงมา คือ เพศหญิง จำนวน 10 คน สถานประกอบการมีความคิดเห็นต่อการประเมินผลการปฏิบัติสหกิจศึกษาและการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงานนานาชาติ (CWIE) ทั้ง 4 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก และทักษะของนักศึกษาที่ผ่านการปฏิบัติสหกิจศึกษาและการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงานนานาชาติ ทั้ง 8 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง (Sampling) ในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ ผู้อำนวยการ และผู้จัดการ ของสถานประกอบการ ณ ต่างประเทศของสถานประกอบการ ณ ต่างประเทศ จำนวน 24 ราย ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตามจำนวนประชากรทั้งหมด 24 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 100 โดยกลุ่มตัวอย่าง (Sampling) คือ กำหนดกลุ่มตัวอย่างตามจำนวนประชากรทั้งหมด 24 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 100 การกำหนดกลุ่มตัวอย่างของวิจัยเรื่องนี้เป็นทางเลือกตัวอย่างตามข้อมูลที่ปรากฏ (Emergent sampling) และกลุ่มตัวอย่างมีขนาดเล็กซึ่งในที่นี้คือมีกลุ่มตัวอย่างเพียง 24 ราย เท่านั้น แต่การกำหนดกลุ่มตัวอย่างในลักษณะนี้มีความน่าเชื่อถือทางสถิติ (ประไพพิมพ์ สุธีวสินนท์ และ ประสพชัย พสุนนท์, 2559)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลในเชิงปริมาณ โดยแบ่งกลุ่มคำถามออกเป็น 3 ส่วน ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของสถานประกอบการ

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามที่เกี่ยวกับการปฏิบัติสหกิจศึกษาและการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงาน นานาชาติ ซึ่งประกอบไปด้วย 4 ประเด็นหลัก

ส่วนที่ 3 เป็นคำถามที่เกี่ยวกับการพัฒนาทักษะของนักศึกษาที่ปฏิบัติสหกิจศึกษาและการศึกษาเชิงบูรณาการนานาชาติ ซึ่งประกอบไปด้วย 9 ประเด็นสำคัญ

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ในการบรรยายลักษณะข้อมูลทำการวิเคราะห์ โดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) และ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน (Inferential statistics) เกี่ยวกับผลการปฏิบัติสหกิจศึกษาและการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงาน นานาชาติของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่นจากความคิดเห็นของสถานประกอบการในต่างประเทศ

ผลการวิจัย

จากผลการปฏิบัติสหกิจศึกษาและการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงานนานาชาติของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่นจากความคิดเห็นของสถานประกอบการในต่างประเทศ สามารถสรุปได้ดังนี้

1. สรุปผลด้านข้อมูลทั่วไปของสถานประกอบการ

จากผลการศึกษา พบว่า ตำแหน่งของผู้ประกอบการส่วนใหญ่ เป็นตำแหน่งหัวหน้าฝ่าย/หัวหน้าแผนก/หัวหน้างาน จำนวน 6 คน รองลงมาเป็น ตำแหน่ง ผู้อำนวยการ/ผู้จัดการ และ ตำแหน่งพนักงาน/เจ้าหน้าที่ จำนวน 5 คน ตำแหน่งรองผู้อำนวยการ/รองผู้จัดการ จำนวน 4 คน ตำแหน่งอื่นๆ ได้แก่ อาจารย์ เลขานุการเอก จำนวน 3 คน และตำแหน่งเจ้าของสถานประกอบการ จำนวน 1 คน

จากผลการศึกษา พบว่า รูปแบบของสถานประกอบการส่วนใหญ่อยู่ในรูปแบบ บริษัทจำกัด จำนวน 10 คน รองลงมาคือ รัฐวิสาหกิจ และรูปแบบอื่นๆ ได้แก่ สถาบันอุดมศึกษาเอกชน มหาวิทยาลัยของรัฐ จำนวน 5 คน และบริษัทมหาชนจำกัด จำนวน 4 คน ส่วนขนาดของสถานประกอบการเป็นสถานประกอบการที่มีขนาดใหญ่ (มีจำนวนพนักงานมากกว่า 200 คน) จำนวน 10 คน รองลงมาคือ ขนาดกลาง (มีจำนวนพนักงาน 50– 200 คน) และ ขนาดเล็ก (มีจำนวนพนักงานต่ำกว่า 50 คน) จำนวน 5 คน

5.2 สรุปผลการปฏิบัติสหกิจศึกษาและการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงานนานาชาติของนักศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับผลการปฏิบัติสหกิจศึกษาและการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงานนานาชาติ ด้านผลสำเร็จของงาน

ผลการปฏิบัติสหกิจศึกษาและการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงาน นานาชาติ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ผลสำเร็จของงาน (Work Achievement)			
1. ปริมาณงาน	4.17	0.70	ดีมาก
2. คุณภาพงาน	4.29	0.69	ดีมาก
ด้านความรู้และความสามารถ (Knowledge and Ability)			
1. ความรู้ความสามารถทางวิชาการ	4.33	0.70	ดีมาก
2. ความสามารถในการเรียนรู้และประยุกต์วิชาการ	4.38	0.58	ดีมาก
3. ความรู้ความชำนาญด้านปฏิบัติการ	4.21	0.66	ดีมาก
4. การมีวิจารณ์ญาณและการตัดสินใจ	3.96	0.86	ดีมาก
5. การจัดการและการวางแผน	3.96	0.91	ดีมาก
6. ทักษะการสื่อสาร	3.83	0.96	ดีมาก
7. การพัฒนาทักษะภาษาต่างประเทศและด้านวัฒนธรรม	4.13	0.80	ดีมาก
8. ความเหมาะสมต่อตำแหน่งงานที่ได้รับมอบหมาย	4.13	0.74	ดีมาก
ความรับผิดชอบ (Responsibility)			
1. ความรับผิดชอบและเป็นผู้ที่ไว้วางใจได้	4.29	0.75	ดีมาก
2. ความสนใจและอุทิศสาคะในการทำงาน	4.42	0.65	ดีมาก
3. ความสามารถเริ่มต้นทำงานได้ด้วยตนเอง	4.33	0.70	ดีมาก
4. การตอบสนองต่อการสั่งการ	4.46	0.78	ดีมาก
ลักษณะส่วนบุคคล (Personality)			
1. บุคลิกภาพและการวางตัว	4.38	0.49	ดีมาก
2. มนุษยสัมพันธ์	4.33	0.56	ดีมาก
3. ความคิดสร้างสรรค์	4.13	0.90	ดีมาก

ผลการปฏิบัติสหกิจศึกษาและการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงาน นานาชาติ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
4. กล้าแสดงออก	4.12	0.78	ดีมาก
5. ความมีระเบียบวินัย ปฏิบัติตามวัฒนธรรมของ องค์กร	4.38	0.71	ดีมาก
6. คุณธรรมและจริยธรรม	4.58	0.58	ดีมาก
รวม	4.33	0.16	ดีมาก

จากผลการปฏิบัติสหกิจศึกษาและการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงานนานาชาติของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น พบว่า ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานประกอบการต่อการประเมินผลการปฏิบัติสหกิจศึกษาและการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงานนานาชาติ (CWIE) ทั้ง 4 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก

5.3 สรุปผลการประเมินทักษะของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่นที่ผ่านการปฏิบัติสหกิจศึกษาและการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงานนานาชาติ

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับผลการประเมินทักษะของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่นที่ผ่านการปฏิบัติสหกิจศึกษาและการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงานนานาชาติ ด้านทักษะของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น

ทักษะของนักศึกษาที่ผ่านการปฏิบัติสหกิจศึกษาและการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงานนานาชาติ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และคิดแก้ปัญหา (Critical Thinking / Problem Solving)			
1. สามารถคิดวิเคราะห์ แยกแยะอย่างเป็นระบบ	4.00	0.72	ดีมาก
2. สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าด้วยวิธีการที่เหมาะสม	3.92	0.72	ดีมาก
ทักษะเชิงนวัตกรรม และการคิดสร้างสรรค์ (Innovation / Creativity)			
1. มีความคิดริเริ่มในการทำงานที่ได้รับมอบหมายเพื่อประโยชน์กับสถานประกอบการ	4.04	0.69	ดีมาก
2. สามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างสร้างสรรค์	4.13	0.74	ดีมาก

ทักษะของนักศึกษาที่ผ่านการปฏิบัติสหกิจศึกษาและการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงานนานาชาติ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ทักษะความยืดหยุ่น และการปรับตัว (Resilience and Flexibility)			
1. มีทัศนคติที่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน เคารพให้เกียรติในความแตกต่าง และเห็นคุณค่าของผู้อื่น	4.38	0.58	ดีมาก
2. ยอมรับ เข้าใจ และปรับเปลี่ยนแนวคิด วิธีการ หรือการปฏิบัติที่แตกต่างจากเดิมได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว	4.29	0.62	ดีมาก
ทักษะความเป็นผู้นำ และการประสานความร่วมมือ (Leadership and Collaboration)			
1. มีมนุษยสัมพันธ์ ร่วมมือประสานงานกับผู้อื่น และทำงานเป็นทีมได้	4.13	0.80	ดีมาก
2. เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี บริหารเวลา สามารถจัดลำดับความสำคัญของงานให้สำเร็จตามที่ได้รับมอบหมาย	4.13	0.68	ดีมาก
ทักษะการสื่อสาร สารสนเทศ และการตระหนักรู้ (Communication, Information, and Literacy Skills)			
1. มีทักษะการสื่อสารโดยใช้ภาษาได้ถูกต้อง เหมาะสมตามกาลเทศะและบุคคล	4.00	0.72	ดีมาก
2. มีทักษะในการใช้ข้อมูลสารสนเทศในการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.13	0.74	ดีมาก
3. รู้เท่าทันสื่อ ไม่เผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศที่ผิดกฎหมายหรือสร้างความเสื่อมเสียต่อองค์กรหรือบุคคลอื่นๆ	4.25	0.68	ดีมาก
ทักษะเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information and Communication Technology (ICT) Literacy)			
1. สามารถใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ขั้นพื้นฐานในการปฏิบัติงานได้อย่างคล่องแคล่วและมีประสิทธิภาพ	4.25	0.68	ดีมาก
2. เรียนรู้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ อุปกรณ์สำนักงาน และโปรแกรมสำเร็จรูป ได้อย่างเหมาะสมกับลักษณะการปฏิบัติงาน	4.21	0.72	ดีมาก
3. สามารถรวบรวม วิเคราะห์ ประมวลผล จัดการข้อมูล และนำเสนอข้อมูลได้ถูกต้องและเหมาะสม	4.13	0.68	ดีมาก
ทักษะการเรียนรู้ และการตระหนักรู้ทางสังคม (Learning and Social Awareness Skills)			

ทักษะของนักศึกษาที่ผ่านการปฏิบัติสหกิจศึกษาและการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงานนานาชาติ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. มีความรู้ทางวิชาการในสาขาวิชาชีพที่เรียนเพียงพอที่จะปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จได้	4.29	0.62	ดีมาก
2. ผลงานมีความถูกต้อง ครบถ้วน และสำเร็จตามเวลาที่ได้มอบหมาย	4.25	0.74	ดีมาก
3. มีการแสวงหาความรู้ที่เกี่ยวข้องและจำเป็นต่อการปฏิบัติงานตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง	4.08	0.05	ดีมาก
ทักษะคุณธรรม (Compassion, Persistence / Grit)			
1. มีความตรงต่อเวลา ซื่อสัตย์สุจริต และรับผิดชอบต่องานที่ทำ	4.13	0.68	ดีมาก
2. มีกิริยามารยาท สุภาพ อ่อนน้อมถ่อมตน และวางตัวได้เหมาะสม	4.13	0.68	ดีมาก
3. มีการปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับและวัฒนธรรมขององค์กร	4.29	0.69	ดีมาก
รวม	4.18	0.10	ดีมาก

จากผลการประเมินทักษะของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่นที่ผ่านการปฏิบัติสหกิจศึกษาและการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงานนานาชาติ ทั้ง 8 ด้าน พบว่า ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานประกอบการต่อการทักษะของนักศึกษาที่ผ่านการปฏิบัติสหกิจศึกษาและการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงานนานาชาติ โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก

อภิปรายผล

1. ผลการปฏิบัติสหกิจศึกษาและการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงานนานาชาติของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่นจากความคิดเห็นของสถานประกอบการในต่างประเทศ

จากผลการศึกษาด้านผลสำเร็จของงานของการประเมินการปฏิบัติ CWIE นานาชาติ โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก ซึ่งแปลผลได้ว่านักศึกษามีปริมาณงานที่ปฏิบัติสำเร็จตามหน้าที่หรือตามที่มอบหมายภายในระยะเวลาที่กำหนด และมีการทำงานได้ถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์ ซึ่งผลการศึกษาด้านผลสำเร็จของงานสอดคล้องกับงานวิจัยของ อติศา เบญจรัตน์นันท์ (2560) ที่ศึกษาเรื่องความพึงพอใจของสถานประกอบการต่อนักศึกษาฝึกงานสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่ระบุว่า ความพึงพอใจของผู้ประกอบการที่มีต่อด้านความรู้ความสามารถและในการปฏิบัติงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กาญจนา ส่งสวัสดิ์ ราตรี เอี่ยมประดิษฐ์ และ สุมาลี บุญนุช (2559) การศึกษา

สมรรถนะของนักศึกษาสหกิจศึกษาสาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ตามความคิดเห็นของสถานประกอบการ ที่ระบุว่า สมรรถนะในการทำงานของนักศึกษามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ในด้านคุณลักษณะที่นักศึกษามีปฏิภาณไหวพริบแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ ดังนั้นจึงทำให้มีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

1. ควรมุ่งเน้นการปฏิบัติสหกิจศึกษาและการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงานนานาชาติ มากยิ่งขึ้น เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และคุณภาพบัณฑิตของมหาวิทยาลัยขอนแก่นให้เข้าสู่ระดับนานาชาติ มากขึ้น

2. ควรมีการประเมินผลโครงการการปฏิบัติสหกิจศึกษาและการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงานนานาชาติ ในแบบ 360 องศา เพื่อการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพตามความคาดหวังของผู้ประกอบการ ทั้งระดับชาติและนานาชาติ

จากผลการศึกษาด้านความรู้และความสามารถ พบว่า สถานประกอบการมีความคิดเห็นต่อการประเมินผลการปฏิบัติสหกิจศึกษาและการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงานนานาชาติ (CWIE) โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก ซึ่งผลการศึกษารั้้นนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของสุรเกียรติ์ ธาว์วัฒนาวิทย์ (2561) ที่ศึกษาเรื่องคุณลักษณะ บัณฑิตที่สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศไทยตามแนว “ประเทศไทย 4.0” ที่ระบุว่านิสิตนักศึกษาควรมีส่วนร่วม ในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องกับความสนใจ และตรงตามความต้องการของสถานประกอบการ และควร ส่งเสริมสมรรถนะหลากหลายที่สามารถนำมาใช้ในการทำงานจริงได้อีกด้วย และทำให้สถาบันอุดมศึกษา ที่จะดำเนินงานตามภารกิจด้านการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ จึงทำให้มีข้อเสนอแนะด้านความรู้และความสามารถ ดังต่อไปนี้

1. ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการอบรมด้านทักษะภาษาต่างประเทศและด้านวัฒนธรรม ของแต่ละคณะในมหาวิทยาลัยขอนแก่นต่อไปเพื่อให้นักศึกษามีความสามารถในการติดต่อสื่อสาร การพูด การเขียน และการนำเสนอ รวมทั้งการพัฒนาทักษะการใช้ภาษาต่างประเทศได้ดียิ่งขึ้น

2. ควรมีการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนและจัดสภาพแวดล้อมของแต่ละคณะเพื่อให้ สามารถผลิตบัณฑิตที่มีคุณลักษณะตรงตามประเภทของตลาดแรงงานในสาขานั้นๆ ให้ได้ในอนาคต

จากผลการศึกษาด้านความรับผิดชอบ พบว่า สถานประกอบการมีความคิดเห็นต่อการประเมินผลการ ปฏิบัติสหกิจศึกษาและการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงานนานาชาติ (CWIE) โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก ซึ่งสอดคล้องกับแนวปฏิบัติที่ดีของงานของ สำนักบริหารและพัฒนาวิชาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น (2560) นักศึกษาควรมีความรู้ ทักษะ ทศนคติ และค่านิยม และคุณลักษณะตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน จึงทำให้มีข้อเสนอแนะด้านความรับผิดชอบ ดังนี้

1. การส่งเสริมและสนับสนุนการปลูกฝังให้นักศึกษามีความสนใจและความกระตือรือร้นในการ ทำงาน มีความอดุสาหะ ความพยายาม ความตั้งใจที่จะทำงานได้สำเร็จ ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคและปัญหา

2. การจัดโครงการและกิจกรรมในหลักสูตรเพื่อให้นักศึกษาตระหนักและแสดงความรับผิดชอบอย่างเต็มที่ต่อทุกหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายว่าเป็นสิ่งพึงกระทำที่ได้

จากผลการศึกษาลักษณะส่วนบุคคล พบว่า สถานประกอบการมีความคิดเห็นต่อการประเมินผลการปฏิบัติสหกิจศึกษาและการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงานนานาชาติ (CWIE) โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก ซึ่งผลการศึกษาค้างนี้สอดคล้องกับแนวปฏิบัติที่ดีสหกิจศึกษานานาชาติ มหาวิทยาลัยขอนแก่น สำนักบริหารและพัฒนาวิชาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น (2560) จึงทำให้มีข้อเสนอแนะด้านลักษณะส่วนบุคคลของนักศึกษาดังต่อไปนี้

1. ควรกำหนดให้ทุกคณะสำรวจความพึงพอใจต่อลักษณะส่วนบุคคลทั้ง 6 ข้อ ของนักศึกษาโครงการ CWIE เพื่อให้ทราบข้อมูลและมีแนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการได้อย่างแท้จริง

2. ควรกำหนดให้ทุกคณะจัดทำจัดโครงการและกิจกรรมที่ปลูกฝังให้นักศึกษาปฏิบัติตนให้ตรงต่อเวลาและมีความรับผิดชอบต่อการทำงาน รวมทั้งต้องเสริมสร้างความมั่นใจในตนเอง และเรียนรู้การวางตัวให้เหมาะสมในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน และการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนและต่อผู้อื่นทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย

2. ผลการประเมินทักษะของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่นที่ผ่านการปฏิบัติสหกิจศึกษาและการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงานนานาชาติ

จากผลการประเมินทักษะของนักศึกษาที่ผ่านการปฏิบัติ CWIE นานาชาติ ทั้ง 8 ทักษะ พบว่า สถานประกอบการมีความคิดเห็นต่อการประเมินผลการปฏิบัติสหกิจศึกษาและการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงานนานาชาติ (CWIE) โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก ซึ่งประกอบไปด้วย 1) ด้านทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และคิดแก้ปัญหา 2) ด้านทักษะเชิงนวัตกรรม และการคิดสร้างสรรค์ 3) ด้านทักษะความยืดหยุ่น และการปรับตัว 4) ด้านทักษะความเป็นผู้นำ และการประสานความร่วมมือ 5) ด้านทักษะการสื่อสาร สารสนเทศ และการตระหนักรู้ 6) ด้านทักษะเทคโนโลยีสารสนเทศ 7) ด้านทักษะการเรียนรู้ และการตระหนักรู้ทางสังคม 8) ด้านทักษะคุณธรรม จากผลการประเมินทักษะของนักศึกษาที่ผ่านการปฏิบัติ CWIE นานาชาติสอดคล้องกับผลงานวิจัยหลายชิ้น ได้แก่ 1) อินทิรา มีอินทร์เกิด (2562) ศึกษาเรื่องการบูรณาการการจัดการสหกิจศึกษาเพื่อสร้างบัณฑิตเชิงผู้ประกอบการ ที่ระบุว่า ควรมีการส่งเสริมให้นักศึกษาสหกิจศึกษามีการพัฒนาทักษะความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มีทักษะในการปรับตัวและร่วมมือกับผู้อื่นในการแก้ไขปัญหา และสามารถวางแผนดำเนินโครงการได้ด้วยตนเอง 2) วิไลลักษณ์ ขาวสอาด (2561) ศึกษาเรื่องประสิทธิผลของสหกิจศึกษา : กรณีศึกษา อุดมศึกษาไทย ที่ระบุว่า ประสิทธิภาพของสหกิจศึกษาในด้านคุณภาพของนักศึกษาสามารถวัดได้จากประสบการณ์ในการทำงานของนักศึกษาและ ทักษะต่างๆ ในการทำงานของนักศึกษา

เมื่อออกฝึกสหกิจศึกษา 3) กาญจนา ส่งสวัสดิ์ ราตรี เอี่ยมประดิษฐ์ และ สุมาลี บุญนุช (2559) มีงานวิจัยเรื่อง การศึกษาสมรรถนะของนักศึกษาสหกิจศึกษาสาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ที่ระบุว่าควรส่งเสริมด้านทักษะให้นักศึกษาสามารถปฏิบัติงานได้จริง และสามารถใช้อาษาอังกฤษ ในการสื่อสาร 4) กานดา จันทรแย้ม (2565) ทักษะที่จำเป็นสำหรับเยาวชนเพื่อเข้าสู่ตลาดแรงงานในยุคศตวรรษ ที่ 21: กรณีศึกษา ภาคใต้ประเทศไทย ที่ระบุว่า ทักษะที่จำเป็นสำหรับเยาวชนในพื้นที่ภาคใต้ เพื่อเข้าสู่ ตลาดแรงงานประกอบด้วย 6 ทักษะที่สำคัญคือ การสื่อสาร การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ความคิดสร้างสรรค์ ความคิดเชิงวิจารณ์ญาณ การทำงานร่วมกับผู้อื่น และความรับผิดชอบ จึงทำให้มีข้อเสนอแนะด้านทักษะ ของนักศึกษาที่ผ่านการปฏิบัติ CWIE นานาชาติ ดังนี้

1. ควรจัดโครงการและกิจกรรมต่างๆ ที่ทำให้เกิดการปลูกฝังให้นักศึกษามีความขยัน ตรงต่อเวลา อ่อนน้อมถ่อมตน และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความตั้งใจในการปฏิบัติงาน และปรับตัว กับเพื่อนร่วมงานได้ดี มีความรับผิดชอบ มีความกระตือรือร้นในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย

2. ควรส่งเสริมและสนับสนุนโครงการและกิจกรรมต่างๆ ให้นักศึกษามี ปฏิภาณไหวพริบแก้ไข ปัญหาหน้าได้ดี มีความรอบคอบในการตรวจสอบความถูกต้องของงานเพราะสถานประกอบการสะท้อนว่าความรู้ ความสามารถนั้นสามารถเรียนรู้เพิ่มเติมได้จากการปฏิบัติงาน แต่ประเด็นเรื่องคุณลักษณะและทัศนคติที่ไม่ดี ของนักศึกษาส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานซึ่งเป็นสิ่งที่ยากและต้องใช้เวลาในการปรับเปลี่ยน

3. ควรกำหนดให้หลักสูตรต่างๆ จัดโครงการและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเฉพาะวิชาชีพเพื่อเติมเต็ม ทักษะของนักศึกษา และให้ความสำคัญด้านทักษะวิชาชีพของนักศึกษาเพื่อให้นักศึกษามีคุณสมบัติด้านทักษะ วิชาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรนำผลจากการวิจัยครั้งนี้ใน 2 ประเด็นหลัก คือ 1) ผลการปฏิบัติสหกิจศึกษาและการศึกษา เชิงบูรณาการกับการทำงานนานาชาติของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่นจากความคิดเห็นของสถานประกอบการ ในต่างประเทศ 2) ผลประเมินทักษะของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่นที่ผ่านการปฏิบัติสหกิจศึกษาและการศึกษา เชิงบูรณาการกับการทำงานนานาชาติ เพื่อจัดทำโครงและกิจกรรมต่างๆ ในระดับหลักสูตรเพื่อให้เกิดการพัฒนา ศักยภาพและทักษะของนักศึกษาให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานทั้งในประเทศ และต่างประเทศอย่างแท้จริง

2. ควรนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปพัฒนาและปรับปรุงโครงการสหกิจศึกษาและการศึกษาเชิงบูรณาการกับ การทำงาน (CWIE) นานาชาติ การพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนและการสร้างเสริมประสบการณ์

ในการทำงานให้กับนักศึกษา CWIE นานาชาติ เพื่อให้สามารถพัฒนานักศึกษามีคุณลักษณะที่สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการได้อย่างแท้จริง

ข้อจำกัดในการวิจัย

1. จำนวนกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้มีขนาดเล็กมาก คือ 24 แห่ง โดยในการศึกษาครั้งต่อไป ควรมีการเพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างให้มากขึ้นเพื่อเป็นการเปรียบเทียบข้อมูลของสถานประกอบการ ณ ต่างประเทศ
2. การจัดเก็บข้อมูลในช่วงเวลาที่นักศึกษาปฏิบัติ CWIE นานาชาติ เสร็จเรียบร้อยแล้วทำให้เป็นการลำบากต่อการติดต่อประสานงานกับสถานประกอบการ ณ ต่างประเทศ

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรมีศึกษาเรื่องมุมมอง ทักษะ และความต้องการปฏิบัติ CWIE นานาชาติ ของนักศึกษา CWIE ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นดังนี้ 1) สถานประกอบการ 2) ตำแหน่งงานที่ได้ไปปฏิบัติงาน CWIE นานาชาติ 3) การส่งเสริมและสนับสนุนของคณะวิชาของตนเอง 4) ผู้บริหารสำนักบริหารและพัฒนาวิชาการ 5) ผู้บริหารมหาวิทยาลัยขอนแก่น
2. ควรศึกษาโดยใช้วิธีเก็บข้อมูลแบบอื่นร่วมด้วย เช่น การสังเกตหรือการสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา ส่งสวัสดิ์, ราตรี เอี่ยมประดิษฐ์, และ สุมาลี บุญสุข. (2559). การศึกษาสมรรถนะของนักศึกษา สหกิจศึกษาสาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ตามความคิดเห็นของสถานประกอบการ. รายงานวิจัยของคณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิศูนย์วาสุกรี. จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.
- กานดา จันทรแย้ม. (2565). ทักษะที่จำเป็นสำหรับเยาวชนเพื่อเข้าสู่ตลาดแรงงานในยุคศตวรรษที่ 21: กรณีศึกษา ภาคใต้ประเทศไทย. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา., 17(3), 127-137.
- ประไพพิมพ์ สุธีสินนท และ ประสพชัย พสุนนท์. (2559). กลยุทธ์การเลือกตัวอย่างสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ. วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ., 29(2), 31-48.
- มหาวิทยาลัยขอนแก่น. (2565). คู่มือนักศึกษาระดับปริญญาตรี ปีการศึกษา 2565. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วิไลลักษณ์ ขาวสะอาด. (2561). ประสิทธิภาพของสหกิจศึกษา : กรณีศึกษาอุดมศึกษาไทย. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์., 7(3), 206-218.

- สมาคมสหกิจศึกษาไทย. (2564). *หลักสูตรการศึกษาอบรมสำหรับผู้บริหาร คณาจารย์นิเทศ ผู้นิเทศ และผู้ปฏิบัติงานด้านสหกิจศึกษาและการศึกษาเชิงบูรณาการกับการทำงาน (Cooperative and Work-Integrated Education: CWIE)*. สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. กรุงเทพมหานคร.
- สำนักบริหารและพัฒนาวิชาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. (2560). *แนวปฏิบัติที่ดีสหกิจศึกษานานาชาติ มหาวิทยาลัยขอนแก่น* (พิมพ์ครั้งที่ 1). โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุรเกียรติ ธาดาวัฒนาวิทย์. (2561). *คุณลักษณะบัณฑิตที่สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศไทยตามแนว “ประเทศไทย 4.0”*. วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี., 12(20), 404-416.
- อดิศา เบญจรัตน์นันท์. (2560). *ความพึงพอใจของสถานประกอบการต่อนักศึกษาฝึกงานสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*. วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์., 28(2), 184-194.
- อินทิรา มีอินทร์เกิด. (2562). *การบูรณาการการจัดการสหกิจศึกษาเพื่อสร้างบัณฑิตเชิงผู้ประกอบการ* [วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยสยาม.